

Roskelaiset

SUKUSEURAN
JÄSENLEHTI

01.12.1999

N:o 16

Ristin pystytys Vahvialan kirkon raunioille 15.9.1999.

Vuosituhat vaihtuu

Kuukauden kuluttua vaihtuu vuosituhat. Vaikka tiedämme, ettei elämämme sillä hetkellä muutu miltään osin, on aihetta juhlaan. Vuosi 2000 symbolisoi uutta aikaa ja uusia toiveita. Itse asiassa elämme jo nyt 2000-lukua, uutta modernia aikaa tietokoneineen, kännyköineen, autoineen ja kaikkein nykyajan mukavuuksineen, joista emme ennen osanneet edes uneksia. Tiedämme kuitenkin, että kaikilla ihmisillä eivät asiat ole näin hyvin, eikä ulkoinen vauraus aina tuo mukanaan hyvinvointia. Niin paljon meillä ja koko maailmassa on sairautta, henkistä hätää ja pahoinvointia. On myös sotaa ja köyhyyttä, niin kaukana kuin Itä-Timorin, Kosovon ja Tsetsenian tapahtumat meistä tuntuvat olevankin.

Tätä kirjoitettaessa on kulunut 60 vuotta siitä kun Talvisota syttyi ja me karjalaiset jouduimme jättämään kotimme ja lähtemään pakkaseen sodan jaloista pois. Samalla kun muistamme kunnioittavin ajatuksin tuon ajan ihmisten ponnistuksia niin sodassa kuin kotirintamalla, voimme kiitollisin mielin viettää itsenäisyyspäivää. Me selvisimme, Suomi on vapaa. Voimme turvallisin mielin katsoa tulevaisuuteen.

Meitä koskelaisia yhdistää siten tavanomaisten sukusiteiden lisäksi se, että olemme kaikki evakkoja tai evakkojen jälkeläisiä. Vanhimmat meistä ovat kokeneet sodan henkilökohtaisesti ja kaikilla meistä on yhteys sotaan siten, että sen seurauksena olemme menettäneet kotiseutumme. Siitä on jäänyt ikuinen kaipaus, jota me vanhempi polvi haikeana muistamme kotiseutumatkoillamme.

Me olemme karjalainen suku. Sehän tarkoittaa sitä, että olemme vilkkaita, välittömiä ja sukurakkaita. Niinpä kun tapaamme sukuseuran tilaisuuksissa joidakin vähemmän tuttuja tai tutunnäköisiä, niin menään juttelemaan ja tutustumaan. Kysellään, mistä olet lähtöisin, missä asut nykyisin ja näin tullaan tuttaviksi. Sukulaisiahan me jo, ainakin laajasti tulkiten, olemmekin. Etsitään yhdessä juuriamme ja kutsutaan kaikki sukulaiset seuraan mukaan.

Tänä vuonna tapasimme Porvoon Övikissä kaksivuotisen toimintakauden virallisessa kokouksineen. Mukana oli ilahduttavan paljon jäseniä, mutta lisää nuoria aktiivisia jäseniä tarvitaan. Me olemme toimineet jo lähes kaksikymmentä vuotta melkein samalla kantajoukolla, joten on olemassa vaara, että innostus hiipuu ja toiminta laimenee. Siksi toivomme ja haluamme mukaan uutta verta, sekä nuorempia että vanhempia. Tehtäviä ja vakansseja löytyy kaikille asiasta kiinnostuneille.

Ensi kesänä lähdemme taas kerran Vahvialaan ja Viipuriin katsomaan, miltä siellä nyt näyttää. Onko kallioon hakattu sukumme tunnus vielä paikallaan Koskelassa, miten elävät nykyiset asukkaat entisillä kotikonnuillamme ja vieläkö muistamme, miltä siellä ennen näytti. Suurin osa meistä on käynyt siellä monesti ennenkin ja monet ovat sanoneet matkalta tultuaan, että nyt se on nähty, enää en sinne halua

mennä. Mutta kuitenkin on lähtenyt ja lähtee taas ensi kesänä uudelleen. Lähdehän sinäkin!

Mutta ovatko lapsemme ja lastenlapsemme käyneet siellä? Millainen on heidän käsityksensä menetetyistä Karjalasta? Mitä he tietävät juuristaan? Tässä meille onkin haastetta kylliksi. Yhä useammalle nuoremman polven edustajalla tuntuu olevan epäselvää se, mikä ero on Suomen Karjalalla ja Venäjän Karjalalla, mikä ero on Karjalan murteella ja Karjalan kielellä. Tässä meillä, sukuseuramme jäsenillä, on oma tehtävämme. Puhutaan nuorille vanhoista ajoista, puhutaan sodasta ja evakkovuosista, jotta ainakin omat jälkeläisemme oppivat tietämään mitä tapahtui vuosina 1939-1944 ja sen jälkeen. Meillä on myös yhteinen lehti, joka julkaisee näitä muistoja, muistelmia ja valokuvia. Ne ovat kaikki tervetulleita.

Toivotan kaikille seuran jäsenille ja lehtemme lukijoille Rauhaa Joulua ja Onnea Uudelle Vuodelle!

Heikki Koskelainen

Osallistujia salin täydeltä Ravilinnassa.

Vahviala - päivä Kausalan Ravilinnassa

Ravilintaan oli kokoontunut 18.7.1999 parisataa jäsentä Vahviala-Seuran vuosikokoukseen sekä samalla tapaamaan sukulaisia ja tuttavien. Martti Sahamies jatkaa seuran puheenjohtajana ja Hilja Kalso sihteerinä.

Heikki Mälkki selvitti esitelmässään Vahvialan kirkon historiaa sekä kirkkoalueen käytöstä Viipurin yli-arkkitehdin kanssa käytyjä neuvotteluja. Kirkkoalueeseen on nyt saatu käyttöoikeus kahdeksikymmeneksi vuodeksi.

Erkki Ihalainen kertoi esitelmässään Vahvialan pitäjän synnystä, alueen asuttamishistoriasta ja elinkeinoista ennen sotaa. Martti Sahamies esitti lopuksi kutsun syyskuussa pidettäviin Vahvialan kirkkoalueen metsänharvennus- ja raivaustalkoisiin.

Kaukaisin osanottaja oli seuramme jäsen Kerttu Waselius Kanadasta. Hänen kotimaan vierailunsa oli päättymässä, mutta hän lupasi kotiin päästyään toimittaa lehtemme lisää muisteloita Koskelasta.

Pekka Koskelainen

Sukutapaaminen ja vuosikokous 4.9.1999

Lauantaiaamuna heti kymmenen jälkeen alkoi sukua saapua Porvoon seurakuntien kesäkotiin Övikiin, jossa vietettiin sukutapaamista vuosikokouksen merkeissä. Tuulinen, mutta muuten hyvä sää sai mielet vireiksi. Seurusteltiin, kyseltiin kuulumisia ja kerrottiin niitä. Puolilta päivin aloitettiin lounaalla, jonka aikana Toivo Pönni viihdytti hanurillaan.

Kun salissa oli yli kahdeksankymmentä henkeä, muodostui tunnelma sekä lämpimäksi että lämminhenkiseksi. Mukana oli myös vieras Australiasta, lehtemme lukijoille tuttu Mirjam Harjuniemi. Hän oli Kausalan Hannu Koskelaisen kanssa käynyt vanhalta kotipaikallaan Sipilässä ja oli iloinen hyvin onnistuneesta matkasta. Mirjam kaipasi kokouksessa kouluaikaista tuttavaansa Pentti Sipiläistä, joka oli kuitenkin lupautunut aikaisemmin veteraanipäiville Kotkaan.

Mirjam Harjuniemi ja Anna Valmela.

Vuosikokous sujui leppoisissa merkeissä. Puheenjohtaja Heikki Koskelaisen avauksen jälkeen valittiin kokouksen puheenjohtajaksi Jukka Hyske ja sihteeriksi Pekka Koskelainen. Sääntöjen tarkistus samoin kuin jäsenmaksun korotus 50 markkaan hyväksyttiin ilman pitkiä keskusteluja yksimielisesti. Seuran puheenjohtajana jatkaa Heikki Koskelainen ja varapuheenjohtajana Raija Nieminen. Johtokunnasta olivat terveydellisistä syistä eronneet pitkäaikaiset jäsenet Pauli Vainikka ja Sirkka Vinnikainen, minkä lisäksi Hannu Koskelainen jätti paikkansa käytettäväksi. Uutena jäsenenä johtokuntaan valittiin Anneli Ferm.

Salin täytti runsaslukuinen osanottajajoukko.

Sukuseuran perustajajäsen ja seuran puheenjohtajana 17 vuotta toiminut Hannu Koskelainen valittiin seuran kunniapuheenjohtajaksi. Valintaa juhlistettiin aplodein ja kukkasin.

Johtokuntaan kuuluvat kaksivuotiskaudella 1999-2001 Heikki Koskelainen (pj), Raija Nieminen (vpj), Anneli Ferm, Ilmi Koskelainen, Pekka Koskelainen (sihtööri), Maija-Liisa Laakso, Terttu Loven, Hilikka Mattila (rahastonhoitaja) ja Toini Pellikka.

Siskokset Toini Peltonen ja Lahja Kallberg sekä sisokset Riitta Ollinsalo ja Kaija Manner.

Kunniapuheenjohtajaksi valittu Hannu Koskelainen. Kuva 21.10.-95 Karjalatalolta.

Pekka Koskelainen

Tarinaa siirtolaisuudesta

Lehtemme edellisessä numerossa Kerttu Waselius kertoi kokemuksiaan siirtolaisuudesta 1950- luvun alun Ruotsissa. Kertomus jatkuu nyt Kanadan vuosien herättämillä ajatuksilla.

Kun seitsemän vuoden kuluttua Ruotsin reissustani taas kerran jätin kotimaani ja lähdin tänne suureen länteen, on siitäkkin nelisenkymmentä ajastaikaa jo vierähtänyt. Nyt tuntuu, että on lopullisesti sammu- loitunut tänne avarampaan maailmaan.

Nyt kun pysähtyy ja katselee taaksensa näihin siirtolaisvuosiin, tuntuisi ahtaalta asua Ruotsissa. Vasta täältä huomaa erot, kun katselee kauempaa. Siirtolaisuushistorioitsijoille riittää työtä ja aiheita. Eikö niitä väitöskirjoja liene aiheesta jo ilmestynytkin.

Ruotsin ja Kanadan siirtolaisuutta ajatellen löytynee moniakkin eroavaisuuksia näiden kahden niin erilaisen maan tiimoilta. Jo maantieteellinen asemakin sanoo jotakin. On eri asia lähteä joka kesä Ruotsista Suomeen, autolautalla mummolaan, kun saa lyhyen matkan vuoksi ottaa lasten lisäksi mukaansa koiran ja sen siamilaisen kissankin. Edelleen eroavaisuudet kahden naapurivaltion välillä kapenevat vuosi vuodelta yhä enemmän. Liekö eroa enää muuta kuin rajat, hallitusmuoto ja kieli. Mahdollisuudet eivät ole samat täältä ”Rapakon takaa”, ja käynnit harvenevat.

Kanada on suuri, kaunis ja hieno maa. Lisäksi eräs siirtolaisystävällisin tähän asti, sanoisin. Väljempi ja reilumpi monessa mielessä. On helpompi hengittää täällä monikansallisten mukana. Suhtautumiset ovat suopeampia, kun kukaan ei ole alkuperäinen asukas paitsi intiaanit. Ei kukaan voi siinä suhteessa pullistella ja astua varpaille.

Kanada on ottanut omakseen, se on antanut työtä ja leipää. Täällä olen viihtynyt ja vähitellen tänne sammu- loitunut. Mutta suuressa maassa on aina vara valita elinympäristö, sopiva asuinseutu ja niin mekin mieheni kanssa näissä merkeissä tänne Tyynen meren iki-ihanille rantamille Luoteis-Ontarion lumen ja pakkasen maisemista muutimme. Täällä olemme nyt ilta-auringon laskun mailla Vancouverin kaupungissa, British Columbiassa eläkepäiviä viettämässä.

Tämän nopean kulutuksen ja kertakäyttöihmisten aikana identiteettimme pakostakin väljähtyy. Varsinkin meistä siirtolaisista tulee joko kadotetun paratiisin kaihomielisiä uneksijoita tai kosmopoliitteja, jotka eivät kaipaa korpien yksinäisyyttä. Edellinen myöntää, että lapsuuden ajan kotiseudun menetyksessä ja nuoruuden maisemissa hän on menettänyt paljon. Saman tapainen lienee tilanne niillä lapsilla, jotka joutuvat vanhempiansa mukana muuttamaan usein paikkakunnalta toiselle. Maisemat muuttuvat niin tiheästi, ettei ehdi juurtua mihinkään. Sekin on

suuri puutos, josta ihmisen identiteetti kärsii.

Toisin on tilanne kosmopoliitin kannalta. Tietosanakirjan määritelmän mukaan hän on maailmankansalainen, henkilö joka on irrottautunut omista kansallisista erikoispiirteistään ja sopeutuu helposti vieraiden maiden oloihin. Siirtolaisuus synnyttää myös kosmopoliitteja. He eivät todellakaan kaipaa korpien yksinäisyyttä, eivätkä halaja punaisen tuvan pihalla olevaa perunamaata, eivät unelmoi yksinomaan suomalaisen järvimaiseman rannalla löytyneestä onnesta, eivätkä edes pidä paistettuja silakoita, ruisleipää ja kirnupiimää enää arkipäivän juhla-ateriana.

Meidän aikanamme maailmankuva on kutistunut tiedonvälityksen myötä. Samat puheenaiheet samana päivänä ”Takahikiällä” ja suurvaltojen poliittisilla foorumeilla. Aika muuttuu ja me ajan mukana.

Joskus on mukava kulkeutua menneiden muistojen maisemiin ja etsiä jalanjälkiään ennen kuljetuilta poluilta. Näissä merkeissä piti sovelluttaa Ruotsissa käynti pari vuotta sitten Suomen matkaan. Jotakin ehkä minäkin hain 50-luvun maisemista ja kieltämättä jotakin löysin Tukholman rautatieaseman ja Klara-kirkon muuttumattomasta mijööstä. Asemalla oli ihan sama meno kuin 40 vuotta sitten ja Klara-kirkon yksinäisyyteen oli eksynyt vieläkin kanssani hiljaisuutta etsivää yksinäistä kulkijaa.

Tulihan sekin ajatus - entäs jos - siinä puiston penkillä istuessani. Sitten totesin: Toiset ne jäivät - minä lähdin.

Kerttu Waselius

Ovat juureni Karjalassa

Karjalasta voi puhua ja karjalaisuutta edistää monella tavalla, kuten Kerttu Waselius

Kanadassa, josta hän on lähettänyt oheisen, Canadian Uutisissa ja Länsirannikon Uutisissa julkaistun kirjoituksen.

Lokakuussa perustettiin oma karjalaisseura Vancouverin alueelle, jossa asuu n. 4000 suomalaista, joukossa myös paljon karjalaisia.

Kirjoitus toimi samalla kutsuna perustavaan kokoukseen.

Voi polo Karjala, kuinka siitä sotaa käydään. Tällä kertaa kysymys on kuitenkin sanasodasta. Olen menneinä vuosina seurannut heimolehden palstoilta lukijoiden mielipiteitä karjalan palautuksen puolesta ja sitä vastaan. Joskus tämä aihe on saanut palstatilaa myös takäläisissä suomenkielisissä lehdissä. Muutama vuosi sitten laskin Torontossa ilmestyvässä Vapaa Sana-lehdessä samasta numerosta viisi Karjalaa koskevaa kirjoitusta.

Aluksihan tästä aiheesta ei saanut edes keskustella, mutta vähitellen tilanne muuttui ja sitten sitä alkoivat räpäpiä kaikenlaiset ”kannusjalat” ja ”inisijät”, joilla ei ole minkäänlaisia sukulaissiteitä Karjalaan vielä vähemmän aisantuntemusta.

On ollut järkyttävää havaita, että monet korkeassa asemassa olevat päättäjät, vakaat ja yksitotiset ihmiset eivät ymmärrä, miksi karjalaiset haluavat takaisin Neuvostoliiton Suomelta Molotov-Ribbentrop-sopimuksen perusteella ottamat alueet, joihin nykyisellä Venäjällä ei ole mitään omistusoikeutta. Ehkä tätä eivät tajua ihmiset, joidenka suomalaisuus on vajonnut lenkkimakkaran tasolle, hyvinvoinnin aineellisuuteen ja joille Suomi on vain talousyksikkö. He ovat elintasojahdissa kadottaneet kansallisen identiteettinsä.

Tuntuu aivan mahdottomalta ymmärtää esimerkiksi Suomen puolustusvoimien komentajan kenraali Gustav Hägglundin kajauttamaa kommenttia ”tänä päivänä olisi tyhmää ottaa Karjala takaisin vaikka se olisi päällystetty kultatiilillä”. Tällaiset julkilausumat kertovat täydellisestä välinpitämättömyydestä.

Itsenäisen Suomen puolustustaistelussa 1939-44 Karjala oli koko kansan asia. Se oli yhtä kallista isänmaata, jonka puolesta taisteltiin. Paljon oli niitä sankaripoikia, isiä ja isoisia, jotka antoivat henkensä Karjalan taistelukentillä, että saatiin jatkaa vapaassa isänmaassa heidän uhriensa ansiosta. Vielä tänä päivänä on olemassa kädettömiä ja jalattomia invalideja todistamassa uhrien suuruutta.

Ei pitäisi olla vaikea oivaltaa, että oman maan historiallisen asuma-alueen kokonaisuus on kansallisesti olennaisen tärkeää. Kannas samoin kuin Laatokan läntiset ja pohjoiset rannat ovat suomalaisten vuosisataisia asuinalueita. Ne ovat suomalaista maata vaikka ne olisivat välillä olleet yksinvaltiaiden komennossa.

Historian kertauksen vuoksi on hyvä tietää, että kuusi vuotta sitten 700 vuotta täyttänyt Viipuri on ollut 650 vuotta Suomella. Tosin eräänlaisena raja-kaupunkina sitäkin kansainvälisempänä. Siellä, meille nuoremmille kerrottiin, puhuttiin suomea, ruotsia, venäjää ja saksaa, ostettiin, myytiin, vaihdettiin, varastettiin, iloittiin, seurusteltiin, käytiin kauppaa, näyteltiin teatteria, julkaistiin lehtiä, saatiin voimaa ympäröivästä Karjalasta. Ei ihme, jos mustalainenkin Turun torilla loi kaihonsa julki: ”Kyl se mei Viipur ol viihtysä kaupunki”.

Perestroikan seurauksena on saatu tehdä kotiseutumatkoja Karjalaan yli 46 vuoden poissaolon jälkeen, syntymäsijoja katsomaan. Lapsuuden leikki-paikkoihin ja nuoruusvuosien kasvuympäristöön sisältyy voimakkaita muistoja, joiden syvälle käyvän merkityksen tajuaa usein vasta silloin, kun tämä ihmiseltä riistetään. Ymmärtämättömien pitäisi ajatella juurien merkitystä ennen kuin väheksyvät karjalaisten kotiseututunnetta.

Vielä pahemmalta tuntuu kuulla jonkun sieltä itsekin evakkoon lähteneen lausunto: ”Mie en ainaakaan sinne lähe. Mitä siellä tekkee, risukko kasvaa koko Karjala.” - Käy katsomassa ja puhu sitten.

Olen saanut käydä paitsi lapsuuteni uimavesissä uimassa, myös sieniretkillä Karjalan mailla. Ei ole risukkoa tullut vastaan. Kun paikallisten asukkaiden polttopuut tuodaan ainakin Viipurin seudulle Siperiasta, ja kun heillä ei ole oikeutta ottaa tarvikkeita metsästä, ovat he kyllä keränneet risut ja kävyt aika tarkasti lähimetsistä. Jos puutavarat tulivat myös rakennusten korjauksiin Siperiasta, niin ymmärtää ettei 55 vuoden odotuksessa lähetys ole vielä saapunut perille. Siksi rakennukset ovat pahasti ränsistyneet. Tyhjästä on paha nyhjästä.

Nyt vielä vieras väki ja valloittajat käyskentelevät mainehikkailla kujilla. He eivät tiedä eivätkä välitä tietää puistojen menneestä loistosta, kauppahuoneista, lukuisten kielten kalkatuksesta. Ei heitäkään voi syyttää, koska tuskin he tai isänsä tulivat pelkästään omasta oivalluksestaan nyky-Karjalaa asumaan. Mutta tosi on, että talot saavat ränsistyä, kauppa myydä nientua, autot taikka tehtaot saastuttaa ilmaa. - Voi polo Karjalaa!

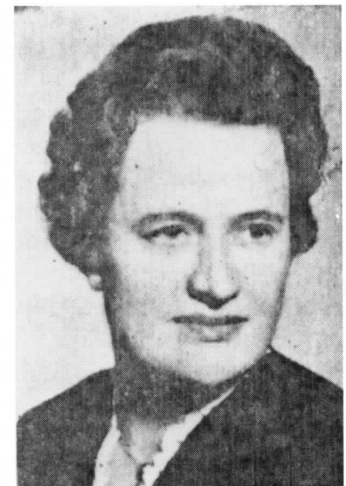
Olen itse syntynyt Viipurin länsipuolella, kaksitoista kilometriä Tienhaarasta, jossa itsenäisyyden kannalta ratkaiseva puolustustaistelu käytiin ja johon rintamalinja pysähtyi. Näin ollen ei vihollinen ole jalallaan käynyt kotipihassani muuten kuin sotavan-kina kuljetettaessa. Moskovon pakkorauhan raja vei karjalasta paljonkin alueita, jotka eivät olleet sotantareina. Lenigradin puolustus vei minunkin syntymäpitäjäni luovutuksen ilman taisteluita.

Entisellä neuvostoliitolla, nykyisellä Venäjällä ei ole niihin alueisiin mitään moraalista omistusoikeutta. Ei vähäisintäkään. Ja tähän alueeseen pitäisi kuulua myös Viipuri.

Karjalan Liiton tarpeellisuudesta voidaan olla monta mieltä. Mutta sen tapa esiintyä julkisuudessa ja sen tavoitteet ovat kaikki hyviä ja kunnioitettavia. Tutki juuriasi, löytyisikö sieltä pisara karjalaisuutta. Osallistu ja ota kantaa nyt kun Karjalan Liiton tarkkas puheenjohtaja kansanedustaja Markku Laukanen vierailee täällä Vancouverissa lokakuun alussa. Ja varmasti kertoo ajankohtaisimmat asiat ja tahtumat Karjalan kysymyksistä.

Sie ja mie, tuletha sie sammaa venneeseen!

Terveisii siul, lähettää Waseliukse Kerttu

Takaisin kotiin 1941

Lehtemme edellisessä numerossa Mirjam Harjuniemi muisteli evakkomatkan alkua 1939 joulukuun alkupäivinä. Puolen yön aikaan lähdettiin härkävaunulla Nurmin asemalta. Sittemmin oli päästy Turun ja Porin läänin Pöytyälle, josta tämä kertomus alkaa kesäkuussa ennen Juhannusta 1941.

Mikkolassa valmisteltiin hautajaisia, sillä talon isäntä kuoli ripuliin, ja kun niinkin ison talon isäntä kuoli, tuli olla näyttävät hautajaiset. Mutta samaan aikaan alettiin hermostua, kun miehiämme alettiin kutsua kertausharjoitukseen, eli rintamalinjoille, mihin ne talvisodan jälkeen jäivät. Mikkolasta lähtivät Vilho, Veli, Mauno ja Hessu.

Se oli kaikille kauhun aikaa, että mitä nyt tulee. No, tulihan se, syttyi sota, jota nyt kutsutaan kesäsodaksi eli jatkosodaksi.

Ihan alusta alkaen Suomen pojat rynnisti ja valtasi Karjalaa takaisin. Se oli tavallaan riemua, mikä lopui lyhyeen, kun taas alkoi tulla sankarivainajia.

Heti alussa Mikkolan Veli kaatui ja taas valmistettiin hautajaisia. Sylvi, Mikkolan vanhin tytär tuli yhden vuorokauden aikana hiuksiltaan harmaaksi. Ei sitä millään tahtonut uskoa, mutta totta se oli.

Hautajaisten jälkeen minä sain piian paikan Pöytyän kirkolta sahan omistajalta, jonka nimeä en nyt muista. Syyskuussa alkoivat karjalaiset päästä kotiseudulleen Vahvialaan. Äitini ja mummo sekä sisareni ja veljeni lähtivät; tällä kertaa ei mammuska purnannut. Mutta minä en vielä voinut lähteä, kun sahanomistajan rouva odotti lasta viimeisillään ja heillä oli kolmi-voτίας poika, ja minun piti jäädä lapsen syntymään saakka avuksi.

Lokakuun lopussa sitten pääsin lähtemään. Lähtessä piti vielä käydä Mikkolassa hyvästit jättämässä, sillä ei tiennyt kuinka kauan menee ennen kuin uudelleen nähdään. Niin maitoautossahan sitten lähdin vaikka talonväki ei olisi päästänyt. Hekin olisivat työapua tarvinneet, mutta minua ei pidättänyt mikään, mieli paloi takaisin Karjalaan.

Minusta matka Aurasta Nurmiin oli pitkä, mutta menihän se matka seutuja katsellessa. Kun konduktööri ilmoitti, että seuraava on Nurmin asema, niin ihan vapisutti. Että miltä mahtaa näyttää sodanjälkeinen syksy Nurmissa?. Uuno-eno oli minua vastassa, hän kun oli lomalla rintamalta. Kantamista ei ollut paljon, matkalaukku ja kassi, siinä oli omaisuuteni.

Harmaata ja kolkkoa oli ensi näkeminen, tippa tuli silmään. Lisäksi oli jo iltahämärä ja syksy alastomine puineen. Lähdimme kävelemään viiden kilometrin taivalta matkalaukkua ja kassia kantaen, olihan Uuno-eno iso, riski mies.

Kuljimme kapeaa tietä Kintereeseen. Siellä oli talot polttamatta, komiana oli Typön talo. Tuli mieleen Typön iso navettapalo ennen sotaa. Se oli kauhea näky, kaikki eläimet paloivat. Sitten sillan yli ja tulimme hautausmaalle. Kuljimme Rauhanmaan aidan viertä ja lähdimme nousemaan kirkonmäelle. Kirkko oli

poltettu, kivet töröttivät synkkänä. Ja pianhan oltiin mäki kävelty alas, oltiin Valion luona ja kotona, mumolla Jokelassa.

Ja taas olimme kaikki yhdessä, tuliaisiksi oli perunapiirakkaa ja kokkelipiimää, oi että maistui. No heti kuulumisien jälkeen, puolin ja toisin, tuli kysymyksen työhön meno, olinhan jo viidentoista. Nurmissa oli kumitehdas ja siellä kaikki Vahvialan naiset oli työssä, nuoret ja vanhat.

Heti maanantaiaamuna mentiin Salmen kanssa töitä kysymään ja pääsinhän minä. Jouduin nuorten osastolle, jossa tehtiin käsilaukkuja ja lompakoita. Ne tehtiin nahkaksi jäljitellystä aineesta, jota kutsuttiin pekamoksi.

Vanhemmat naiset teki rintamalle telttoja, nuoremmat ompeli ja vanhemmat naiset reijitti ja koukutti. Salme oli ompelimon puolella, äiti reijitti ja koukutti. Niin lähti ensimmäinen syksy menemään.

Kylän nuoret tapasivat toisiaan iltaisin kylän tiellä tai Jukamon kaupan edessä. Sieltä meitä kyllä ajettiin pois, kun liian myöhään illalla nauroimme ja kikitimme. Ja silloin tällöin kävelimme Nurmin asemalle junien tuloa katsomaan, että tuleeko sotilaita lomalle. Ja ainahan niitä tuli, mikä Sipilään, Koskelaan tai Ter-vajoelle. Ei me sotilaiden kanssa yhtä kuljettu, oltiin vielä melkein kakaroita.

Talven mittaan tuli ilmoituksia kaatuneista ja kadonneista. Aina oltiin haudalla kun oman kylän poikia haudattiin, hautuun kun oli lähellä. Talvella hiihdettiin paljon, ei ollut iltaisin muuta ajankulua, eikä radiota-kaan ollut joka talossa. Heikin Liisalla oli radio ja siellä sitä käytiin kuulemassa uutiset. Olihan uutiset sanomalehdessäkin, samat sotauutiset kuin radiossa, kuinka Suomen poika voittaa. Niin meni talvi 1942.

Mirjam Harjuniemi

Vahvialan kirkon tuho kesällä 1941

Matkalla Vahvialan kirkon raunioiden raivaustalkoista 15.9.1999 muisteli Pentti Sipiläinen kuulemaansa kertomusta kirkon tuhosta.

Jatkosota alkoi 28. kesäkuuta 1941, jolloin puolustusvoimat pantiin liikekannalle ja lähetettiin rajoille. Armeijan hyökkäys alkoi elokuun puolivälissä ja Viipuri valloitettiin takaisin 29 elokuuta. Suomalaisen tunnustelijoiden kärkipartion lähestyessä Vahvialan kirkkoa se tapasi yllättäen vihollisen tuhoryhmän, joka oli sytyttämässä kirkkoa palamaan.

Ryhmän kaksi sotilasta pakeni havaittuaan suomalaispartion. Partio yritti sammuttaa paloa, mutta se oli jo saanut niin suuren vallan, että mitään ei ollut tehtävissä. Partio luopui sammutusyrityksestä ja lähti vihollisen perään. Hautaanjoen sillalla partio tavoitti tuhopolttajat, jotka tapasivat siellä kohtalonsa.

Kirkko paloi. Kellotapulissa ollut kello putosi alas palojätteiden päälle ja säilyi ilmeisen ehjänä. Vahvialan kirkonkello on tällä hetkellä Järvenpäässä entisessä tehtävässään.

Pekka

Talkoot Vahvialan kirkonmäellä

Ojalan Onnikka kurvasi 15. syyskuuta Siilitien pysäkille vähän yli neljän aamulla ja matka Vahvialan kirkonmäen raivaustalkoisiin alkoi. Onnikka oli lähtenyt Kausalasta puoli kahden aikaan yöllä ja tullut Lahden kautta Helsinkiin.

Matkanjohtajana toimi Vahviala-Seuran puheenjohtaja Martti Sahamies. Helsingistä olivat bussiin nousseet myös Erkki Ihalainen ja tulkkina toiminut Yrjö Pavloff. Leikarissa oltiin ajallaan ja sieltä tulivat mukaan Kausalan miehet työkaluineen. Näin talkoolaisia oli kaikkiaan yli neljäkymmentä henkeä.

Vaalimaalla sujuivat muodollisuudet kohtuullisesti. Ennen Säkijärveä aloitti Erkki Ihalainen selostuksen ohitettavien paikkojen nimistä ja tapahtumista. Erkki oli käynyt ennen sotia Säkijärven yhteiskoulua ja kulkenut matkan Vanhakylästä pyörällä ja linja-autolla.

Karppilan kohdalla käännettiin Tervajoelle ja vanhalle Viipurin tielle. Tervajoen vanhan kansakoulun kohdalla mukaan tuli opas, joka ohjasi meidät piiripäällikkö Vladimir Koshinin luo, joka nousi autoon Ykspäässä. Tervehdysten jälkeen hänelle luovutettiin muistoksi kirja "Vahviala, kotiseutua kuvina". Kirkonmäellä oltiin yhdentoista aikaan. Alueesta olivat käyneet neuvotteluja Antti Mälkki avustajinaan Pentti Sipiläinen ja Yrjö Pavloff. Alue luovutettiin seuran käyttöön kahdeksikymmeneksi vuodeksi.

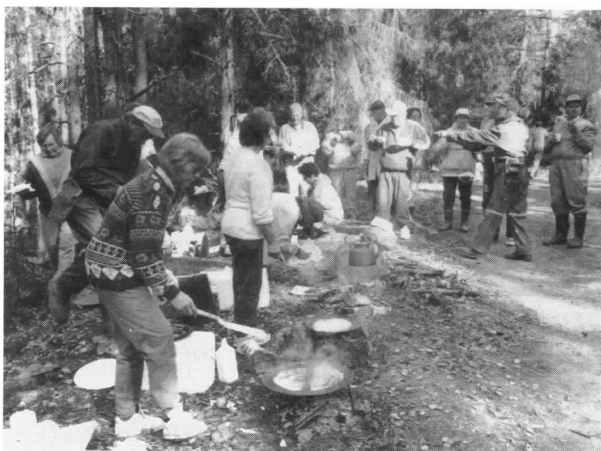
Alueella oli tiheästi lähes 60 vuoden aikana kasvanutta puustoa. Pentti Sipiläinen merkitsi raivattavan alueen rajat punaisin lipuin. Raivaustyöt aloitettiin rivakasti neljän moottorisahan pärrätessä jatkuvasti tehokkaiden käyttäjien käsissä. Puiden kaato, karsinta ja pätkiminen kävi näiltä metsureilta vikkelästi. Tehokkaita olivat oksien ja risujen siirtäjätkin; tielle tehtyjä nuotioita ruokittiin taukoamatta. Puu- ja pöllikasat kasvoivat ja nuotiot lämmittivät kuumasti.

Parin tunnin päästä pidettiin ruokailutauko. Emännät olivat hyvin varustautuneet. Matkassa oli kaksi muurinpohjapannua lettujen paistamiseen ja kepin nokassa porisi iso kahvipannu. Letut, piirakat ja makkarat maistuivat.

Tauon jälkeen rakennettiin tukeista risti ja kaivettiin pystytyskuoppa. Kun kirkonmäen alueen merkityt puut oli kaadettu, pätkitty ja karsittu ja alue siivottu, oli ristin pystytyksen aika. Juhlavasti, yhteislaulun kannustamana kantoivat vahvat miehet ristin paikalle ja nostivat sen pystyyn. Valkea, kuoritusta tukkipuusta tehty risti oli näyttävä.

Talkoot oli saatu päätökseen. Syötiin, puheltiin ja muisteltiin. Yrjö Pavloff lauloi komeasti. Piiripäällikkö Koshin kiitti talkooväkeä arvokkaasta kulttuuriteosta ja kertoi olevansa valmis muunkin laiseen yhteistyöhön. Martti Sahamies kiitti ja kutsui hänet täällä ensi kesänä pidettävään hartaustilaisuuteen. Lopuksi laskimme kukkakimput Rauhanmaan hautamuistomerkeille ja lähdimme paluumatkalle. Bussissa oli vain tyytyväistä talkoojoukkoa. Kotona oltiin jo puolen yön aikaan.

Pekka.

Lettujen paistoa. Ruokailutauko menossa.

Vankkaa ristiä sovitetaan pystyyn.

Vahvialan kirkko

Ensimmäinen vaihe Vahvialan itsenäistymisessä oli oman hautausmaan hankkiminen. Alkuaan yhdeksän kyläkunnan vuodesta 1915 omistama Rauhamaan kalmisto lahjoitettiin vasta perustetulle Vahvialan seurakunnalle elokuussa 1920. Samana vuonna oli aloitettu jo kirkon rakentaminen ”silmällä pitäen sitä seikkaa, että tätä rakennusta sittemmin voitaisiin käyttää kunnantalona”. Tämä nuoren pitäjän valitsema taloudellinen ratkaisu selittää myös kirkon ulkonäön, joka poikkesi tavanomaisesta. Rakennusta varten ostettiin Terijoelta suuri huvilarakennus, josta rakennusmestari Aug. Kolehmaisen piirustusten mukaan kirkko sitten rakennettiin.

Rakentamiskustannuksia sekä samaan aikaan ostetun pappilan virkatalon kauppahinnan suorittamista varten otettiin lainaa yhteensä 212.000mk. Rakko-

lanjoen Kaakelitehtaalta saatiin lahjoituksena kaikki rakennukseen tarvittavat uunit sekä lukuisilta seurakuntalaisilta huomattavat määrät rakennustarvikkeita, etenkin hirsiiä sekä maksutonta talkootyötä.

Ratkaisu oli ilmeisen toimiva. Rakennus oli vakinaisen kirkko, samalla kun sen seinien sisällä tapahtui kaikki kunnallinenkin toiminta. Tilaa tähän oli riittävästi. Paitsi itse kirkkosalia, siinä oli erillinen kansliahuone arkistoholveineen ja seurakuntasali, joka samalla toimi kunnanvaltuuston kokoussalina. Lisäksi rakennuksessa oli huone kantakirjastoa varten sekä vahtimestarin asunto. Näin sekä kunta että seurakunta toimivat kaikki nämä vuodet yhteisen katon alla kaikessa sovussa ja yhteisymmärryksessä.

T.Sutela: Vahviala sen synty ja vaiheet

Mikä mies on Kaarlo Tetri?

Näin otsikoi Ilta-Sanomat 21.5.1995 kun Kaarlo Tetrin muistelmät julkistettiin. Seuramme perustajajäsen ja entinen varapuheenjohtaja, jonka äiti on Eeva oli lähtöisin Koskelan kylästä, täytti viime huhtikuussa 85 vuotta. Sen kunniaksi julkaisemme alla Ilta-Sanomien jutun viiden vuoden takaa.

”Hallitusneuvos **Kaarlo Tetri**, 80, oli Urho Kekkosen ystävä ja luottomies yli kolmen vuosikymmenen ajan. Kun sinunkaupat tehtiin 40-luvun lopulla, todistajana oli Anne-Marie Snellman.

Pitkä uransa aikana Tetri ehti toimia mm. rautatievirkamiehenä, sisäministeriön siirtoväenosaaston päällikkönä, Wienin pääkonsulinviraston sihteerinä, kauppa- ja teollisuusministeriön toimistopäällikkönä, valtiollisen poliisin päällikkönä ja sisäministeriön hallitusneuvoksena, mistä virasta hän jäi eläkkeelle 1977. Tetri kuului Maalaisliitto - Keskustapuolueeseen, ja hän toimi mm. Maalaisliiton lakimiesyhdistyksen puheenjohtajana.

Tetri kertoo kuuluneensa pitkään myös Kekkosen saunavieraisiin ja perineensä 70-luvun puolivälissä **Ahti Karjalaisen** tuolin UKK:n vieressä Tammi- niemen saunassa sen jälkeen kun Kekkosen ei enää kutsunut Karjalaista saunavieraakseen.

Kekkosen suhteen Tetrin muistelmia voi pitää vähintäänkin puolivirallisena, sillä esipuheessaan kirjailija kiittää dosentti **Juhani Suomea**, joka on lkenut käsikirjoituksen ja tehnyt siihen arvokkaita huomautuksia.”

Karjatalo 21.10.-95. Viipuria muistellen.

Karjatalo 21.10.-95. Kuunnellaan Hannu Koskelaisen säveltämää Karjala-valssia. Kuvassa vasemmalta Heikki Koskelainen, Pauli Vainikka, Hannu Koskelainen ja Kaarlo Tetri.

Pajalla ja tervan poltossa

Elettiin vuotta 1941 ja oli palattu ensimmäiseltä evakoreissulta kotiin Tervajoelle. Meistä työkuntoisista koottiin sadonkorjuujoukkoja korjaamaan talteen venäläisten seivästämät viljat, pääasiassa kauraa. Mutta kun muodostetussa "kolhoosissa" oli kaikenlaista tarvetta, niin Lakiallemäelle tehtiin palokuurista paja. Sepäksi määrättiin Järvirinteen Viki ja minut sepän sälliksi. Kaikenlaisia sepän töitä tehtiin: välttejä taottiin ja viikatteita teroitettiin. Hevosia kengitettiin ja kärkejä korjailtiin. Eli tehtiin kaikenlaista, mitä raudasta tehdyksi sai.

Kaikesta oli pula. Isä oli jäänyt kotimieheksi ja hoiteli kotihommia, joihin kuului myöskin reen jalasten etsiminen. Ne kyllä löytyivät sopivasta koirun juurakosta, mutta kun ei ollut tervaa, jolla talven aikana värkättävä reki olisi tervattava. Mutta ei huoleen tässäkään asiassa. Muistikuvassa oli, miten entisaikaan tervaa keitettiin itse. Niinpä Isä-Mikkokin ryhtyi tuumasta toimeen.

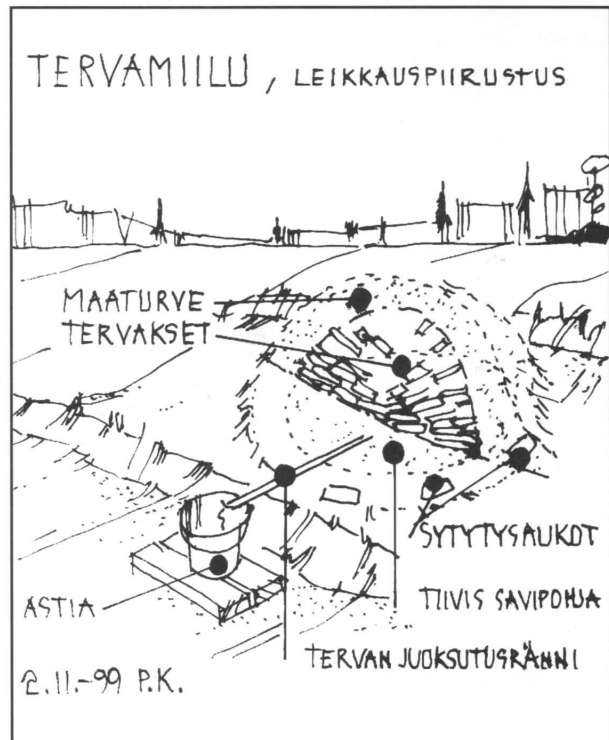
Ennen sotaahan mäntyöljy oli syrjäyttänyt tervan puun kyllästysaineena, mutta kyllä sittenkin oikea terva on aina tervaa, kuten suksien paahtamiseenkin, se tunnustettiin.

Riihen luona oli viettävää aunusrinnettä. Siihen oli hyvä kaivaa tervahauta. Se tehtiin noin puolen metrin syvyyseksi ja maa pohjattiin tiiviillä savella niin, että miilun pohjalle valuva terva ei olisi imeytynyt maahan vaan valunut alla olevaan kannuun päin viettävää maapohjaa myöten. Kun pohja oli tehty, piti asettaa alaosaan astia tervan kokoamiseksi.

Tämän jälkeen oli edessä tervaksien hankinta. Ne löytyivät helposti, sillä Pönninkorpeen oli raivattu uutta peltoa ja kannot oli ajettu metsän laitaan. Sieltä löytyi hyvin tervoituneita männyn juurakoita, jotka pienennettiin puolen metrin pätkiksi ja ladottiin hautaan. Tämän jälkeen tervakset peitettiin maaturpeilla jättäen kuitenkin reunoille metrin välein aukkoja, joista saatiin miilu sytytetyksi. Puiden sytyttyä tukittiin aukot, nekin turpeilla ja hauta alkoi itseksensä palaa ja terva valua astiaan.

Hautaa oli vartioitava ympäri vuorokauden niin, että ettei tuli päässyt leimahtamaan ilmielekkiin. Selvennykseksi tietämättömille sanottakoon, että tervanpolto on vähän niin kuin pontikan keittokin, mutta päinvastaista. Pontikka kun erottuu raaka-aineesta ylöspäin kun terva taas alaspäin. Hyvää ainetta kumpikin oikein käytettynä. Onhan viisaasti sanottukin, että jos ei terva, viina ja sauna auta, niin kuolemaksikin se on.

Sota-aika toi taas tervan arvoon arvaamattomaan kuten meilläkin, missä reen osien; jalasten, kaplaiden ja sepästen lisäksi oli tervattava myös pankka tukirakenteineen sekä pajut. Tervattava oli myös kärinpyörät ja kontturi. Kontturikärrin aisat oli myös Siellä pajalla kuuli paljon, kuten noista parannusrysteistäkin. Niistä muistuvat mieleen sellaiset kasvit kuin voikukka, jonka nesteellä saa syyliät häviämään. Poimulehdestä keitetty tee auttaa vatsavaivaan ja

etenkin poimulehden lehdelle herahtanut neste on oikein tehokasta. Rautalehti on hyvä märkivän haavan päälle. Muista konsteista on vielä mainita, että hikan saa poistetuksi puhaltamalla pussiin.

Pajalla sattui myös tapaus, kun seppä Viki kengitti hevosta. No annas olla, eikös vaan se seppä sohaissut kaviota vuollessaan puukolla kämmeneensä. Verta pulputti kuin lampaan kaulasta. Mutta ei hätää, Viki meni nurkan taa ja pissasi haavan päälle ja sanoi: "Eihän ärry". Eikä ärtynyt. Kokeilkaa vaikka itse!

Hannu Koskelainen

Vahvialan sankarihaudat 1940-44.
Kuva Pentti Sipiläiseltä.

Saupellon Ako, hävittäjä-ässä Arvo Koskelainen

Arvo Koskelainen kuoli 82 vuotiaana 29.9.1999 Porvoossa. Hänen muistokseen julkaisemme otteen Suomen Ilmavoimien historian osasta 11 sivulta 143. Lisäksi Pentti Sipiläinen muistelee Akon vierailua kotikylässä keskellä jatkosotaa.

Pentti Sipiläinen muistelee:

Mie olin sotareissulta lomalla. Ei miul mittää tietoo ollu, et Akolla oli tarkoitus tulla meille lomalla, hän kun viran puolesta siirteli koneita Utista Merijoelle. Se oli keskikesällä, vähän syksyn puolella. Sitte mie kuulin surinaa ja katoin taivaalle. Ako pruukas koukata mejjän kohtaalla ja Saupellon kohtaalla. Hää viskas aina jonkinlaisen tupakkapaketin vajalle ja mei Maikille sukkapaketin.

Mie kiireesti juoksin mejjän navetalle, sinne kellarin katolle vilkuttammaa ja kattomaan, mihi paketti lentää. Mie tiesin, et hää lentää ja tavallisesti heittää paketin.

Ako tuli sitte ja teki kierroksen. Teki toisen koukauksen siinä mei talo kellarin kohtaalla ja sitte män sinne Saupellolle päin ja samassa se rupes painumaa alaspäin. Se ei noussukkaa ylös vaa rupes painumaa maata kohti. Mie pelästyin mahottomasti. Nyt tais tulla viimeinen lento. Kone painu nii paljo, et se hävis sinne metsän taakse. Ei näkynt konetta, muttei kuulunu mittää rysäystäkkää. Mie ajattelin, et se tuli maahan ja, että ääni ei kuulu enää kuulu sieltä pitemmältä.

Vahvialan Rauhanmaalla 24.6.1998.
Pentti Sipiläinen oikealla.

Kers. A. Koskelainen I/HLeLv 24 lähdössä sotalennolle.

Sitte illalla Ako tuli käymää. Se pruukas ensin käyvä meillä ja meni sitte vasta Saupellolle. Mie kysyin Akolta sitte, et: "Mikä tul, mitä tapahtu, ko näytti nii rumalta. Mie olin varma et nyt mänit mettää." Ako sanoi, et nii hää luuli issekii, et nyt ei pelasta mikkää, et hää mennee Paskalampeen: "Nyt männää Paskalampee et kohisee vaa." Saupellol oli semmonen pieni muutamman hehtaarin lampi, jota sanotti Paskalammeksi.

Ako kerto, et hää veti kahvasta, ei nouse! Sit hää riuhtas oikei jumalattomasti. Sillo laukse ja sillo hää ihan viime tingassa nous ettei ottant puulatvohi kiinni. Mie kysyin, et mikä siihen sitte ol syy. Ako sano, et et siel on perävakaajan vajjerit rungon sisässä ja siel vajjerin vieressä on haalarin säilytyslokero. "Vajjerilukko se ol tarttunt haalarii. Haalarit on aika vahvaa kangasta, ei ne nii herkäst repeenny."

"Ko oikei jumalattomast kiskasin, sitte laukes ja samalla kone nous". Et hänen henki pelastu sillä kertaa. Ako sano: "Varmast ois mettää menty muute, siit ei ol mittää epäilystä. Vähä pani ajattelemaa, jot..."

Toisen kerran Akolla oli onnea. Hää oli ollu vähä aikaa sairaalassa ja alko itte puhumaa: "Kato, miulla on nenä vähä väärä". Mie kattelin, et vähän väärähän se ol ja kyselin, et mistä se johtuu. Ako kerto, et ko hää starttas koneella, ni pyörän kumi puhkes. Kone nous ilmaa, mut samalla se meni mettää. Tuli kolari kertakaikkiaan. Ei mittää pahempaa vammaa saanu, mut nenä otti johonkii, kojelautaan tai johonkii ja nii se katkes ja jäi vääräks vähäsen.

Pekka

Koskelainen Arvo Ilmari

Syntymäaika ja -paikka: 24.1.17 Vahviala

Ylennykset: 11.4.38 alikersantti,

20.3.42 kersantti, 26.10.44 ylikersantti

Yksiköt: 24.3.42 LeLv 30 - 17.6.43 LeLv 24.

Kotiutettiin 10.11.44

Siviiliammatti maanviljelijä. Sotilasarvo vääpeli.

Kunniamerkit: VM 2, VM 1 ja VR 4.

Ilmavoitot: 5 kpl 140 taistelulennolla.

Aika	Paikka	Kone	Ilmavoitto
<u>Time</u>	<u>Place</u>	<u>Plane</u>	<u>Aerial victory</u>
10.6.44	Kannas	MT-231	1 La-5
17.6.44	"	MT 237	1 La-5
21.6.44	"	MT 244	1 Aircobra
29.6.44	"	MT 455	1 Pe-2
02.7.44	"	MT 456	1 Il-2
		yhteensä	5 total

Ylikersantti Arvo Ilmari Koskelainen.

I/HLv 24:n ohjaajat: vas. vääp. H. Estamo, alik. K. Nevalainen, ylik. P. Koskela, lentueen päällikkö kapt. A. Lassila, Lt. O. Leskinen ja ylik. A. Koskelainen elokuussa 1944.

Kers. A. Koskelaisen kone MT-455. Nokkanumerot 8 ja 2 ovat keltaisia. Nimikkokone on ollut museoituna Utin sotilasalueella.

Lähikuva Messerschmitt-hävittäjästä, jollaisella Ako sai viidellä voitollaan hävittäjä-ässä tittelin.

Hätäleivästä sananen

*Vuonna 1893 ilmestyneessä Viipurin läänin kalenterissa oli seuraava nimimerkillä -a-n kirjoitettu kuvaus islanninjäkälästä leivän lisukeena. Suurista nälkävuosista oli tällöin kulu-
nut 25 vuotta, mutta halla oli vieläkin monin paikoin tuttu mutta pelätty vieras. Uskaltaisiko-
han joku kokeilla reseptiä?*

Maamme vihollinen on tuo hyinen halla, joka muutamana yönä voi tuhota vuoden vaivannäöt ja ryöstää leivän tuhansien suusta. Monena kesänä on halla käynyt vainoillamme, ja sen jäljet ovat mieltä masentavat. Ruttuiseksi se rutistelee rukiin jyvät, ihan tyhjäksi kopristelee ohrat. Puidessa rukiit tuskin tähkistä erkanevat ja ohrat samaten ruumenista. Viljaa tarvitaan paljon ennen kuin on toinen sato säkissä.

Mistä ottaa köyhä maamies ne varat, joilla voipi ostaa siemeniksi ja syömiseksi? Tätä miettiessä joutuu mieleen ajatus jatkaa tuota leipä-ainetta muilla luonnon tuotteilla. Tällaiseksi leivän jatkoaineeksi esittelisin Islanninjäkälän eli **liisteri-jäkälän**, vuonna 1867 tehtyjen kokemusten nojalla. Mainittuna vuonna annettiin Raahen kaupungissa opetusta jäkäläleivän valmistamisesta.

Valmistustapa oli seuraava: Islanninjäkälät koottiin mieluummin kuivalla säällä sekä puhdistettiin kaikista vieraista aineista. Kun jäkälät oli huuhdottu raittiilla vedellä, pantiin ne saaviin, joka oli varustettu tapilla sekä kaadettiin kylmää, kirkasta lipeää niiden päälle, jonka jälkeen ne saivat liota lipeässä yhden vuorokauden. Sitten laskettiin lipeä pois ja pantiin raitista vettä sijaan, jossa annettiin liota yhden vuorokauden. Vettä oli muutettava 3-4 kertaa.

Ruisjauhoista tehtiin tavallinen taikinanjuuri, joka sai käydä ja hapata yhden yön. Jäkälät keitettiin muuripadassa sakeaksi ja läpikuultavaksi liivaksi tai puuroksi, joka jäähtyneenä oli perunajauhotärkkelyksen näköistä, ainoastaan tummempaa väriltään. Jäkäläliivan jäähtyttyä se seotettiin ruisjauhojuuren kanssa. Määränä oli yksi kannu käypää juurta ja kaksi tai kolme kannua jäkäläliivaa. Vaivattiin ruisjauhoilla tavalliseksi taikinaksi, annettiin kohota ja leivottiin tavalliseksi ruisleiviksi. Sitten kun leivät olivat kohonneet, kypsennettiin ne kohtalaisessa lämpimässä.

Leipä oli mustanlaista väriltään, mutta mureata ja kohtalaisen maukasta. Tosin ei islanninjäkälän karvas maku aivan tarkoin haihdu lipeöimiselläkään, mutta se mietoontuu kuitenkin niin, ettei se ole terveydelle vahingollista. Sen ainakin kokemus näytti nälkätalvena 1867-68. Ainakaan ei tiedetty, että siitä olisi yksikään henkilö sairastunut. Vielä tahdon huomauttaa, että jäkäläleipään käytetyt jauhot olivat vuoden 1867 sadosta ja siis jotenkin huonoja ja hallan panemia, josta huolimatta mainittu leipä oli

kuitenkin täysin syöntikelvollista.

Jolla vielä on tulevan kesän koittaessa leipä tiukalla, on täysi syy koettaa valmistaa leipää Islannin eli niin kutsutusta liisteri-jäkälästä. Puhdistamisen ja lipeöimisen tulee olla erittäin huolellista. Lipeä tehdään mieluummin koivun tuhkasta. Voipi myös käyttää suudalipeää aivan kuin lipeäkalaa valmistettaessa.

Nälkätalvena 1867-58 oli tilaisuus nähdä jos jonkinlaista sekaleipää, ja koetettiin noita leipälajeja myös syödä. Niinpä valmistettiin leipää rukiintähkistä, oljista, heinistä, petäjän kuorista, koivunparkista, toinen toistaan surkeampaa. Näihin verrattuna islanninleipä oli kuin leipää ainakin. Sitä saattoi syödä ravinnokseen asti eikä se ollutkaan vastenmielistä.

1867-58 oli tilaisuus nähdä jos jonkinlaista sekaleipää, ja koetettiin noita leipälajeja myös syödä. Niinpä valmistettiin leipää rukiintähkistä, oljista, heinistä, petäjän kuorista, koivunparkista, toinen toistaan surkeampaa. Näihin verrattuna islanninleipä oli kuin leipää ainakin. Sitä saattoi syödä ravinnokseen asti eikä se ollutkaan vastenmielistä. Ikävä vaan, että hyvinä vuosina tällaiset kokeet joutuvat unohduksiin.

Kun joka peltotilkku antaa täyden sadon riittää köyhällekin viljaa, mutta kun halla viepi viljan, silloin joutuu kysymään: mitä nyt syödään, mistä nyt leipää saadaan? Nykyaikana tosin hallitus ja armelisuuslaitokset koettavat hankkia jauhoja nälkää kärsiville, mutta riittämään asti näitä kumminkaan ei ole. Senpä vuoksi on tuolle jauhovarastolle hankittava jatkoa luonnon helmasta, aivan kotokankahalta. Varsinkin ne, joilla on karjanviljaa, voivat huomommalakin leivällä tulla toimeen, ja niin voisi säästyä jonkun jauhosäkin hinta Islanninjäkälän käyttämisen kautta. Nykyään saadaan Wenäjän ruisjauhoja kohtalaisella hinnalla. Varmaan luulen, että niillä höystetty jäkäläleipä olisi maukasta, ja kehoitan vielä itseksutakin, joka tarvitsee leivänjatkoa, koettamaan tätä lisäainetta.

- a - n.

Koskelaiset

Vast. toimittaja Heikki Koskelainen

Leppisaarentie 10 C

00830 Helsinki

puh. 09-755 33 57, 050-56 34 065

heikki.koskelainen@kolumbus.fi

Toimittaja

Pekka Koskelainen

Vuorenpeikontie 5 B 132

00820 Helsinki

puh. 09-786 380, 0400-918 375

Paino

Formato Oy, Porvoo

Julkaisija

Koskelaisen Sukuseura ry

Tilausmaksu

50 mk sisältyy jäsenmaksuun

Pankkitili

Merita 126230-518535